RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 4.

Onsdagen den 1 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre kyrkvaktaren Nils Petter Ahlgren i Linköping; och

angående försäljning af egendomen nr 2 i kvarteret Päronträdet i Ulrika Eleonora församling i Stockholm m. m.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Herr *Kvarnzelius'* å kammarens bord hvilande motion, nr 269, som nu föredrogs, hänvisades till lagutskottet.

§ 4.

Vidare föredrogs lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående viss lättnad för utländsk konsul i fråga om vittnesmåls afläggande; och blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 5.

Härefter föredrogs Riksdagens kanslideputerades memorial, nr 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Hvad deputerade anmält och hemställt godkändes.

§ 6.

Herr *Olofsson* aflämnade en motion, nr 270, om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag i fråga om huruvida vissa landskommuner må kunna beredas förmån i skattehänseende af i stad bedrifven bankrörelse.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

jordbruksutskottets memorial, nr 2, med berättelse angående undsättningsfonden.

§ 9.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 11, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående viss lättnad för utländsk konsul i fråga om vittnesmåls aflägganden.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Gustafsson* i Sjögesta	under	4	dagar	fr. o. m.	den	4 febr.,
»	*Forsberg*	»	5	»	»	»	1 »
»	*Jönsson* i Boa	»	6	»	»	»	4 »
»	*Edén*	»	2	»	»	»	3 » och
»	*Jansson* i Edsbäcken	»	4	»	»	»	7 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl 3,20 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Fredagen den 3 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 27 nästlidne januari förda protokollen.

§ 2.

På hemställan af herr talmannen beslöt kammaren att vid innevarande riksdag tillsätta fem tillfälliga utskott, hvart och ett bestående af tio ordinarie ledamöter och sex suppleanter.

Vidare beslöt kammaren, likaledes på herr talmannens förslag, att företaga val af ledamöter i de tillfälliga utskotten onsdagen den 8 och val af suppleanter i samma utskott torsdagen den 9 innevarande februari.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner:

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre kyrkvaktaren Nils Petter Ahlgren i Linköping; och

angående försäljning af egendomen nr 2 i kvarteret Päronträdet i Ulrika Eleonora församling i Stockholm m. m.

§ 4.

Herr *Olofssons* på kammarens bord liggande motion, nr 270, som nu föredrogs, hänvisades till tillfälligt utskott.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter, lagutskottets utlåtande, nr 2.

§ 6.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 2, med berättelse angående undsättningsfonden.

§ 7.

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra aflämnade en motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 271, blef på begäran bordlagd.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

nr 10, med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr R. Kjéllen väckt motion; och

nr 11, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herrar J. P. Jesperson och A. Vennersten väckt motion; samt

jordbruksutskottets memorial:

nr 3, med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr J. Nilsson m. fl. väckt motion; och

nr 4, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herr P. Nilsson i Bonarp m. fl. väckt motion.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Karlsson* i Göteborg under den 4 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härpå kl. 3,15 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Lördagen den 4 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Malm* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt musiksergeanten af första klassen vid Hallands regemente E. M. Qvarth;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt förrådsarbetaren P. M. Jonsson;

angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetarna A. G. Eriksson och A. Isaksson;

angående understöd å allmänna indragningsstaten åt arbetsförmannen vid krigsskolan å Karlberg P. Lindberg;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Skånska husarregementet N. A. Nilsson;

angående beredande af ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande;

angående rätt till ålderstillägg för aktuarien i statistiska centralbyrån, filosofie doktorn E. H. N. Arosenius; och

angående pension åt tillförordnade skrifbiträdet å generaltullstyrelsens kansli Emma Maria Schröder.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 2.

Enligt den 30 nästlidne januari fattadt beslut företogos nu val af sex revisorer för deltagande uti innevarande års granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning äfvensom af tre suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningarnas slut följande ledamöter af Riksdagens Andra kammare hafva blifvit utsedda till

Revisorer:

herr	*Byström*	med	198	röster,
»	*Ericsson* i Vallsta	»	198	»
»	*Rydén*	»	198	»
»	*Ström* i Transtrand	»	198	»
»	*Nilsson* i Bonarp	»	194	» och
»	*Gustafsson* i Sjögesta	»	186	»

Närmast i röstetal kom herr *Jansson* i Edsbäcken med 5 röster.

Suppleanter:

herr *Jansson* i Edsbäcken	med	183	röster,
» *Rune*	»	175	» och
» *Olsson* i Broberg	»	163	»

Närmast i röstetal kom herr *Tengdahl* med 10 röster.

§ 3.

Vidare anställdes val af tjugufyra valmän för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i landsorten räkenskaper och förvaltning äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

Valmän:

herr *Berg* i Munkfors	med	188	röster,
» *Bromée* i Billsta	»	188	»
» *Dahlgren*	»	188	»
» *Ekman* i Mogård	»	188	»
» *Erlansson*	»	188	»
» *Forsberg*	»	188	»
» *Hansson*	»	188	»
» *Juhlin*	»	188	»
» *Kvarnzelius*	»	188	»
» *Larsson* i Säby	»	188	»
» *Larsson* i Västerås	»	188	»
» *Lundgren* i Varberg	»	188	»
» *Mallmin*	»	188	»
» *Olsson* i Berg	»	188	»
» *Olsson* i Blädinge	»	188	»
» *Röing*	»	188	»
» *Wiklund*	»	188	»
» *Åberg*	»	188	»
» *Lundell*	»	187	»
» *Thor*	»	187	»
» *Wilson*	»	187	»
» *Andersson* i Skifarp	»	186	»
» *Kronlund*	»	185	» och
» *Johanson* i Mossebo	»	139	»

Närmast i röstetal kom herr *Jonsson* i Hökhult med 52 röster.

Suppleanter:

herr *Erikson* i Öfre Odensvi..... med 177 röster,
» *Bäckström* ..... » 177 »
» *Ström* i Transtrand ..... » 177 »
» *Bergman* ..... » 176 »
» *Danielsson* ..... » 175 » och
» *Henrikson* ..... » 126 »

Närmast i röstetal kom herr *Räf* med 52 röster.

Ordningen mellan de suppleanter, hvilka erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående två paragrafer omförmälda valen.

§ 5.

Vid föredragning härpå af herr *Ericssons* i Ofvanmyra på kammarens bord liggande motion, nr 271, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring begärdes ordet af motionären

Herr Ericsson i Ofvanmyra, som yttrade: Då jag försport, att talmannen är af den uppfattningen, att denna motion med den formulering yrkandet nu erhållit, bör behandlas af ständigt utskott, och då densamma aflämnats, efter det tiden för afgifvande af motioner till ständiga utskott gått till ända, måste jag anhålla om kammarens tillstånd att få taga motionen tillbaka.

Denna anhållan blef af kammaren bifallen.

§ 6.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 10, med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr R. Kjéllen väckt motion.

Kammaren afslog utskottets hemställan med förklarande, att ifrågavarande motion borde behandlas af statsutskottet.

§ 7.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 11, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herrar J. P. Jesperson och A. Vennersten väckt motion; och beslöt kammaren att med bifall till utskottets hemställan hänvisa ifrågavarande motion till jordbruksutskottet.

§ 8.

Vid föredragning härpå af jordbruksutskottets memorial, nr 3, med anledning af remiss från Första kammaren af en utaf herr J. Nilsson m. fl. väckt motion biföll kammaren utskottets hemställan med förklarande, att ifrågavarande motion borde behandlas af tillfälligt utskott.

§ 9.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 4, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herr P. Nilsson i Bonarp m. fl. väckt motion.

Med bifall till utskottets hemställan beslöt kammaren hänvisa ifrågavarande motion till behandling af tillfälligt utskott.

§ 10.

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Till behandling förelåg lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Uti förevarande utlåtande anmälde lagutskottet, att vid den granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, någon anledning till anmärkning icke förekommit.

Vid utlåtandet fanns fogad reservation af herr *Lindhagen*, som, med anledning af uti justitieombudsmannens ämbetsberättelse lämnad redogörelse för en skriftväxling mellan ombudsmannen och tillförordnade landshöfdingen i Gäfleborgs län rörande en förfrågan från denne senare om rätta tolkningen enligt ombudsmannens omdöme af 2 § i lagen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, hemställt, att Riksdagen måtte göra det uttalande, att ombudsmannen enligt Riksdagens uppfattning ägde i kraft af sitt ämbete mottaga förfrågningar från rikets ämbetsmän och i anledning däraf meddela sin uppfattning.

Utskottets anmälan föredrogs, hvarefter ordet erhölls af

Herr Lindhagen, som yttrade: Som kammaren torde erinra sig, väckte det ett visst uppseende, då i pressen för någon tid

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

sedan meddelades, att justitiekanslern hade gifvit tillförordnade landshöfdingen i Gäfleborgs län en skrapa eller hvad man må kalla det, en anmaning att i annan ordning, än hvad tillförordnade landshöfdingen iakttagit, hänvända sig till högre myndighet, då han vill ha ett omdöme uttaladt om lagars och författningars rätta förstånd och mening. Landshöfdingen hade nämligen frågat justitieombudsmannen om hans omdöme rörande tolkningen af 2 § i lagen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag. Detta var en officiell skrifvelse, och på den svarade justitieombudsmannen officiellt. Nu inträffade det emellertid, att i anledning af detta justitiekanslern i sin ordning också skref officiellt till landshöfdingen och framhöll det, att därest tillförordnade landshöfdingen i förekommande fall vore tveksam, huru en utkommen författning skulle tolkas, eller hvilka ämbetsåtgärder han hade att vidtaga, tillförordnade landshöfdingen såsom Konungens befallningshafvande borde i ämnet göra framställning hos Konungen eller, om ärendets beskaffenhet därtill föranledde, hos Konungens högste ombudsman, justitiekanslern.

Då nu inom lagutskottet förelåg till granskning justitieombudsmannens ämbetsberättelse, så låg det ju nära till hands, att man tog del af hvad justitieombudsmannen i sin berättelse hade att förmäla om denna sak, och då befanns det, att justitieombudsmannen icke inskränkt sig till att bara redogöra för dessa mellanhafvanden med landshöfdingen i Gäfleborgs län, hvilket han kunde ha gjordt, enär det ju icke var annat, som i själfva ärendet behöfde komma till Riksdagens kännedom. Men det befanns vid granskningen af denna ämbetsmannaberättelse, att justitieombudsmannen tillagt en upplysning om det särskilda förhållande, om hvilket jag nyss lämnade meddelande, nämligen angående justitiekanslerns framställning till landshöfdingen. Och det är påtagligt, att justitieombudsmannen alldeles särskildt gjort detta meddelande till Riksdagen, för att Riksdagen på grund af detsamma skulle blifva i tillfälle att bilda sig en uppfattning, huruvida och i hvad mån Rikdagens ombudsmannaämbetes kraft och befogenhet därigenom kunnat på något sätt blifva åsidosatt.

Med anledning af denna justitieombudsmannens framställning, ty så kan jag gärna kalla den, yrkade jag också i lagutskottet, att Riksdagen måtte härom göra ett uttalande.

Det är nu icke min mening att här ingå i någon statsrättslig deduktion, huru med denna sak efter lärd uppfattning sig rätteligen förhåller. Jag har i min reservation i korthet angifvit några hufvuddrag, och jag vill inskränka mig till att framhålla, i hvad mån frågan — som nu satts på sin spets på det sättet, att det här skulle gälla Konungens maktfullkomlighet i afseende på statens ämbetsmän — i hvad mån denna kan begränsas genom den maktfullkomlighet, som justitieombudsmannen har. Jag måste

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

ju erkänna, att enligt grundlagen är det Konungen, som har högsta makt och myndighet öfver ämbetsmännen, och som också tillsätter dem, och det är Konungen, som närmast har att gifva dem sina instruktioner. Men den svenska författningen har gjort ett alldeles bestämdt undantag från denna författning, då den upprättat en Riksdagens justitieombudsman, som i alla afseenden skall vara lika med justitiekanslern. Och det är klart, att en sådan ämbetsman, som skall granska domares och ämbetsmäns göranden och låtanden i sina ämbeten och likaledes på grund af sin erfarenhet föreslå ändringar i lagstiftningen, det är klart, att en sådan ämbetsman i kraft af sitt ämbete måste vara i full kontakt med det lefvande lifvets område, som han skall behärska, och, så vidt jag vet, har där alltsedan detta ämbetes tillkomst saken tillämpats på detta sätt. Detta ligger så att säga i sakens natur och ligger dessutom uttaladt i grundlagens bud om inrättandet af justitieombudsmannaämbetet. Häraf följer ju också, att en ämbetsman officiellt eller privat äger rätt att hänvända sig till denna myndighet, under hvars uppsikt han faktiskt står, med begäran att — som i detta fall också är händelsen — få höra justitieombudsmannens omdöme, huru en viss lag skall tolkas. Och jag tror, att det fordras en mycket stor lärdom och en oerhördt lång utläggning för att i en så enkel sak kunna förvandla hvitt till svart. Jag vill för min del icke inlåta mig på ett så farligt experiment, då man därigenom lätt skulle kunna komma till oriktiga konklusioner; jag har endast velat konstatera det förhållande, som jag vidrört.

Det var min i utskottet uttalade uppfattning, att det var så mycket angelägnare, att Riksdagen icke läte denna sak passera oanmärkt — och det var tydligen också justitieombudsmannens mening, då han gjorde detta extra meddelande — det var så mycket viktigare, att Riksdagen ogillade kanslerns uttalande i detta afseende, som eljest den stora ämbetsmannakåren genom det ensidiga direktiv, som justitiekanslern lämnat, skulle kunna få den uppfattningen, att hädanefter vågade de icke hänvända sig till justitieombudsmannen på samma sätt som förut. Och de ha också haft anledning att tro, att justitiekanslern icke skulle inlåtit sig på att taga ett så pass uppseendeväckande steg, om icke justitiekanslern handlat i samförstånd och öfverensstämmelse med regeringsmakten. Det är alldeles klart, att ett sådant framträdande af regeringsmakten och dess högsta myndighet måste inverka skadligt på ämbetsmannakårens uppfattning om justitieombudsmannaämbetets kraft och värdighet. Och för att paralysera detta ogynnsamma intryck, som kunde medföra skadliga följder för utöfningen af de befogenheter, som justitieombudsmannen fått enligt grundlagen, var det enligt min uppfattning nödvändigt, att häremot ställa ett motsatt uttalande af Riks-

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

dagen, som ju har att slå vakt om sin egen ombudsmans befogenhet.

Nu är det ganska egendomligt, att jag befinner mig som ensam reservant i detta afseende. Det sades visserligen inom utskottet att, om Riksdagen bifölle utskottets anmälan, att anledning till anmärkning mot justitieombudsmannens ämbetsförvaltning icke förekomme, Riksdagen därmed uttalat sitt godkännande af att justitieombudsmannen svarat på denna skrifvelse från landshöfdingen, ty man finge antaga, att om landshöfdingen icke haft befogenhet att enligt landets lagar hänvända sig till justitieombudsmannen, så hade naturligtvis icke justitieombudsmannen enligt samma lagar haft rätt att upptaga en så obehörig framställning till pröfning, utan måst afvisa densamma. Men jag tror icke, att en uppfattning af Riksdagen, som tillbakavisar justitiekanslerns uppträdande, kan anses vara på tillbörligt sätt manifesterad därigenom att man bifaller denna utskottets anmälan. Jag tycker, att de som till äfventyrs stodo på samma ståndpunkt som jag inom utskottet, men icke reserverade sig, hade så mycket mindre anledning därtill, som från annat håll inom utskottet, ja, från ordföranden själf bestämdt uttalades den uppfattningen, att justitiekanslern hade rätt i sitt handlingssätt. Dessa ville i alla fall göra denna anmälan till Riksdagen. Däraf se vi, att berörda anmälan icke innefattar något ogillande alls af justitiekanslerns åtgärd, utan att den kan inrymma båda de motsatta åsikterna i detta afseende.

Jag skall på grund af hvad jag nu anfört bedja att få yrka bifall till min reservation.

Visserligen har det försports, att talmanskonferensen med åtta röster mot två skulle hafva kommit till den uppfattning, att proposition icke borde lagligen framställas på detta uttalande, men det blir ju en sak för sig, när den frågan kommer före. Jag gillar emellertid icke den uppfattningen och ber därför som sagdt att få yrka bifall till reservationen, nämligen att Riksdagen i anledning af dess justitieombudsmans ofvanberörda meddelande måtte göra det uttalandet, att ombudsmannen enligt Riksdagens mening äger i kraft af sitt ämbete att mottaga förfrågningar från rikets ämbetsmän och i anledning däraf meddela sin uppfattning.

I detta anförande instämde herrar *Branting*, *Thorsson*, *Johansson* i Stockholm, *Rissén*, *Winberg*, *Persson* i Stockholm, friherre *Palmstierna*, *Wallin*, *Åberg*, *Tengdahl*, *Waldén*, *Hasselquist*, *Söderberg* i Stockholm, *Lindqvist*, *Kristensson* och *Lindblad* i Göteborg.

Härefter yttrade:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Under den debatt, hvilken, såsom

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

herrarne väl känna, en längre tid förts i pressen om nu ifrågavarande sak, liksom äfven i det anförande, som nu hållits af herr Lindhagen, har icke så, som jag anser önskvärdt och nödigt, blifvit framhållna åtskilliga synpunkter och omständigheter, hvilka efter min uppfattning äro afgörande för frågan, och jag skall därför bedja att få besvära herrarne några ögonblick för att framhålla just dessa synpunkter.

Till en början skulle jag då vilja säga, att man otvifvelaktigt öfverskattat innebörden och betydelsen af den justitiekanslerns åtgärd, som blifvit föremål för klander. Jag tror, att man har blåst upp saken till större dimensioner, än den verkligen bör hafva. Ty, mina herrar, i själfva verket innefattar denna kanslerns skrifvelse icke annat eller mera än en erinran till en tjänsteman därom, att, om han finner sig tveksam och oviss, då han står inför en oklar eller bristfällig lag eller författning, han då skall vända sig till sina öfverordnade för att få det stöd för sin ämbetsmannagärning, som han kan behöfva. Och den saken, att en tjänsteman, om han behöfver direktiv för sitt handlande, skall vända sig till sina öfverordnade, synes mig vara en så naturlig och så själfklar sak, att däremot icke borde kunna göras någon befogad gensaga.

Men det är naturligtvis ej heller det, som riktat uppmärksamheten på nu föreliggande fall, utan gifvetvis den omständigheten, att man ansett justistiekanslerns åtgärd hafva en udd, som är riktad mot Riksdagens justitieombudsman och därigenom äfven mot Riksdagen själf, och det är naturligt, att man då känt sig upprörd.

Från den presskampanj, som förts i ärendet, ber jag att få erinra om, att man framställt justitiekanslerns åtgörande såsom ett försök att inskränka det verksamhetsområde, som enligt sakens natur och häfdvunnen praxis, såsom det heter, tillkommer Riksdagens justitieombudsman. Vidare säger man, att ingenting är naturligare och mera praktiskt, än att en tjänsteman, som finner en lag oklar eller bristfällig, vänder sig till justitieombudsmannen för att inhämta hans uppfattning, huru denna lag bör tillämpas eller tolkas. Det har varit praxis under lång tid att göra så, fortsätter man, och denna gamla praxis är god och bör icke brytas. Justitiekanslern vill nu göra ett försök att bryta denna praxis. Det är samma uppfattning, som herr Lindhagen uttalar i sin reservation; han har möjligen skärpt den något mera, ty han finner kanslerns åtgörande vara »af den allvarliga beskaffenhet, att det i och för sig bör föranleda ett uttalande från Riksdagens sida till häfdande af justitieombudsmannabefattningens kraft och befogenheter», och som man haft »anledning antaga, att kanslerns uppträdande skett i samförstånd med regeringsmakten, syntes det honom, att frågans konstitutionella vikt vore för en hvar uppenbar».

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Ja, mina herrar, det är frågans konstitutionella vikt, som föranledt mig att taga till ordet, då man nu ovillkorligen skall göra en konstitutionell fråga häraf, hvilket man enligt min uppfattning icke borde behöfva. Det är min lott att i mångt och mycket vara af olika mening med herr Lindhagen, och det gäller äfven nu. Jag ser mig därför nödsakad att uttala, att enligt min uppfattning öfverensstämmer det *icke* med vår konstitution, att en tjänsteman vänder sig till justitieombudsmannen med begäran om hans uttalande, huru lag i tvifvelaktiga fall skall tillämpas eller tolkas.

Innan jag gifver mig närmare in på denna sak, skall jag bedja att få göra två begränsningar, och jag vill vänligast anhålla, att herrarne behagade erinra sig, att hvad jag säger, säges endast och allenast under dessa två begränsningar, och att således i mitt yttrande icke får inläggas något, som går därutöfver.

Den första är, att jag ser saken uteslutande ur tjänstemännens, ur statsförvaltningens synpunkt. Jag inlåter mig således icke på justitieombudsmannens görande och låtande. Om dem har jag icke något omdöme, vare sig gillande eller ogillande; det är en sak, som icke tillkommer mig. Om jag någon gång berör något justitieombudsmannens åtgörande, så betyder det allenast, att jag velat meddela, huru i ett eller annat fall faktiskt har förelupit.

Den andra begränsningen är, att jag endast och allenast talar om den officiella hänvändelsen till justitieombudsmannen, den officiella kommunikationen mellan honom och tjänstemännen. Jag har således ingenting att säga om förfrågningar af enskild art, om råd och upplysningar, som kunna begäras och gifvas privatim; de falla utom ramen för mitt yttrande. När en hänvändelse är officiell, är i allmänhet ganska lätt att säga. Den är det, då justitieombudsmannen behandlar den såsom sådan, då han svarar på den å ämbetets vägnar, framförallt, då han intager ett meddelande därom i sin berättelse till Riksdagen.

Med dessa två begränsningar ber jag nu att få gå vidare, och jag spörjer då: Hvad har en tjänsteman enligt vår statsförfattning att göra, om han finner sig i sin ämbetsgärning stå inför en oklar eller bristfällig lag? Svaret på denna fråga är i statsförfattningen gifvet i två paragrafer i regeringsformen, nämligen §§ 19 och 47. § 19 talar om förfrågningar angående lagens rätta mening i sådana fall, som till domares åtgärd höra, och talar om, huru de skola göras och huru de skola besvaras. Det är lagförklaringen i sin gamla pregnanta betydelse. Den andra paragrafen, § 47, talar om Konungens ställning till administrationen och synes mig alldeles oförtydbart gifva vid handen, att i administrativa ärenden är det Konungen, som i tvifvelaktiga fall har att gifva tjänstemän ledning för, huru de skola

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

förfara. Såvidt jag förstår, är vår statsförfattning i denna del klar.

Herr Lindhagen har nu emellertid en annan uppfattning, som han uttalar i sin reservation. Han anser, att det finnes statsrättsligt ännu en annan utväg, nämligen att en tjänsteman, som känner sig oviss om huru han skall göra, frågar Riksdagens justitieombudsman och får svar af honom.

Jag skall bedja att något närmare få ingå på herr Lindhagens motivering sådan som han utfört den.

Han börjar med att citera ett yttrande af 1809 års konstitutionsutskott, som talar om, att »ett folks allmänna och individuella rättigheter skola iakttagas af en utaf nationalrepresentationen förordnad väktare öfver lagarnes efterlefnad af domare och ämbetsmän». Vidare återger han några ord ur § 96 regeringsformen, som talar om, att justitieombudsmannen skall »hafva tillsyn öfver lagarnas efterlefnad af domare och ämbetsmän.» Så citerar han några ord ur § 100 regeringsformen, om, att justitieombudsmannen skall »anmärka lagarnes och författningarnas brister och uppgifva förslag till deras förbättring.» Vidare talar han om, och han poängterade det särskildt i sitt anförande, att justitieombudsmannen är en fristående och självständig konstitutionell institution och behöfver såsom sådan stå i kontakt med det lefvande lifvet. Och på dessa premisser är han färdig med sin slutsats, som lyder: »Det finnes säkerligen ingen anledning att, på sätt nu ifrågasatts, ytterligare kringskära ombudsmannens befogenhet,» och »såvidt jag förstår är ämbetets grundlagsenliga befogenhet hotad genom det af justitiekanslersämbetet gifna direktivet till landets ämbetsmän.»

Men, mina herrar, så enkelt är dock icke den saken expedierad. Ty regeringsformen innehåller åtskilligt mera om justitieombudsmannen, än hvad som citerats. Därjämte hafva vi en instruktion för justitieombudsmannen, hvilken gifver ännu närmare föreskrifter om hans görande och låtande och som är utfärdad 1830 och sålunda icke kan hafva blifvit förvanskad på senare tid. I dessa ytterligare stadganden ligger enligt min uppfattning det, som för denna fråga är afgörande. Där angifves nämligen, *på hvad sätt* och *genom hvilka medel* justitieombudsmannen skall förverkliga sin ämbetsmannagärning, sådan den är i grundlagen åt honom uppdragen.

Och hvad står det nu om detta? Jo, på de ord i 96 § i regeringsformen, som herr Lindhagen citerat och som tala om, att ombudsmannen skall »hafva tillsyn öfver lagarnas efterlefnad af domare och ämbetsmän», på dessa ord följa i samma paragraf andra ord, i hvilka det heter, att han skall vid »vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina ämbetens utöfning af väld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att sina ämbetsplikter behörigen

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

fullgöra». Och de ord, som han citerat ur § 100 i regeringsformen, eller att ombudsmannen skall »anmärka lagarnes och författningarnas brister och uppgifva förslag till deras förbättring», de föregås utaf en sats, som talar om, att detta angifvande skall ske i berättelsen till Riksdagen.

Närmare finner man justitieombudsmannens ämbetsgärning karaktäriserad i instruktionen af 1830. I andra paragrafen talas om, huru han »förnämligast bör anmärka och beifra sådana af domare, ämbets- och tjänstemän begångna fel», som äro af svårare art. I 3 § talas om, huru han skall förhålla sig, om felet är af mindre svår art — dessa äger han, i parentes sagdt, att hos justitiekanslern anmäla.

Hvad som är mest belysande för nu föreliggande fråga, det är innehållet i 15 §. Den lyder så: »Finner justitieombudsmannen, att antingen någon lags eller författnings otydlighet, eller domares eller andra ämbetsmäns skiljaktiga begrepp om dess ändamål föranleda till olika eller oriktiga tillämpningar däraf, bör han i sin berättelse till Rikets ständer yrka en till enhet och sammanhang i lagskipningen verkande förklaring af en sådan lag». Och i 16 § talas det om, att, om justitieombudsmannen skulle »erfara något emot lag stridande rättegångsbruk vara vid domstolarna eller publika verk eller hos ämbetsmän gällande, må han oriktigheten däraf i sina berättelser anmärka»; och finner han lagen bristfällig, må han »för rikets ständer framställa angelägenheten af en fullständigare lagstiftning, så att all dom må på klar lag grundas». Så komma andra paragrafer, som jag icke skall vidare uppehålla mig vid, men i hvilka det talas om, hurusom ombudsmannen i vissa fall, då han finner sådant lämpligt, har att hos Konungen göra framställning om förhållanden, som han finner böra ändras eller rättas.

Dessa stadganden tyda ovillkorligen därpå, att den ställning, som i statsförfattningen anvisas ombudsmannen, är en kontrollerande och öfvervakande myndighet, som har att göra sig gällande genom beifrande af fel och öfverträdelser, genom anmärkande i berättelsen till Riksdagen af brister och ofullständigheter i lagar och författningar och genom framställningar till Kungl. Maj:t. Nu har jag mig mycket väl bekant, att genom en långvarig praxis har det blifvit fastslaget, att icke hvarje fel, som justitieombudsmannen anmärker, ovillkorligen skall föranleda åtal, utan att han kan låta bero vid att anmärka felet. Men detta förhållande, denna praxis ändrar ingenting i den statsrättsliga ställning, som jag nu har talat om.

Däremot har jag i dessa lagar icke funnit något, som tyder på, att »den, som lagen gjorde», det vill säga 1809 års grundlagsstiftare, och de, som skrefvo 1830 års instruktion, någonsin tänkt sig, att justitieombudsmannen skulle framträda som officiell tolkare

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

af oklar eller bristfällig lag eller som officiell rådgifvare åt ämbets- och tjänstemän i landet.

Herr Lindhagen talar om kontakten med det lefvande lifvet, som justitieombudsmannen behöfver för sin gärning. Ja, därför är sörjdt på andra sätt. Han har, såsom herrarna veta, stor och vidsträckt inspektionsrätt och rättighet att göra resor, tillgång till alla domstolars förhandlingar och protokoll o. s. v.; han har alla de till honom inkommande klagoskrifter och anmärkningar — så att material, praktiskt material för sin ämbetsgärning, det har han i fullt tillräcklig utsträckning.

Jag har ansett nödigt att så utförligt, som skett, redogöra för de grunder, på hvilka jag stöder den uppfattning, som jag i detta ärende har att uttala, och som är den, att justitieombudsmannens grundlagsenliga befogenhet icke på något sätt beröres utaf den åtgärd, som justitiekanslern i förevarande fall vidtagit.

Jag skall nu be att få öfvergå till några mera praktiska spörsmål, som röra detta ämne och som naturligtvis måste komma in i en debatt sådan som den förevarande. Jag har förut talat om lagförklaring, såsom herrarna hört. Härom säger man naturligtvis: lagförklaring gifves icke numera; på 50 år har ingen lagförklaring förekommit enligt 19 § regeringsformen. Och det är alldeles riktigt; en så beskaffad lagförklaring, som afsågs, då regeringsformen skrefs — som skulle anmälas hos Riksdagen, och om Riksdagen icke gillade den, icke vidare få tillämpas — en sådan lagförklaring gifves icke mer.

Om det numera framställes begäran om förklaring af lag, så föranleder det i allmänhet visserligen icke, att en direkt förklaring gifves, men den afböjes dock på ett sätt, som vanligen lämnar tjänstemannen de direktiv, den ledning, som han behöfver för sitt görande och låtande. Det är nämligen vanligt att i motiven för afslaget finna ett uttalande om att lagen har den eller den meningen eller bör så eller så förstås. Detta gäller särskildt i administrativa ärenden, om hvilka här väsentligen är fråga. Då är det Konungen i statsrådet som skall gifva förklaringen, och han finner i regel utväg att i motiveringen lämna den upplysning, som tjänstemannen behöfver. Jag skulle kunna angifva åtskilliga exempel på detta äfven från ganska sen tid. Jag kan t. ex. nämna, att 1896 utfärdades i administrativ väg en skrifvelse till fångvårdsstyrelsen, som uttryckligen angifver sig afse »tolkning af gällande föreskrifter» i ett visst ämne. Det rörde kronohäkten.

Nu antager jag, att jag vidare mötes med den invändning, att en lagförklaring i den sollenna form, som jag talat om, är det icke, som tjänstemannen behöfver och som han vill hafva, utan hvad han egentligen önskar, det är att få en utredande upplysning eller en enkel anvisning hvad gällande lag stadgar, eller ett omdöme, på hvilket han kan stödja sig.

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Att justitieombudsmannen icke har någon skyldighet att därutinnan tillhandagå en tjänsteman, därom lära vi väl alla vara ense. Men säger man, om justitieombudsmannen det oaktadt vill vara så välvillig att tillhandagå med ett sådant uttalande, så är det väl ingenting ondt i att tjänstemannen frågar och tager emot svaret och rättar sig därefter.

Ja, därpå skulle jag vilja svara: det beror på, *huru* det frågas och *huru* det svaras. Ett rådförande af enskild art, det har jag förut sagt faller utom ramen för detta yttrande. En officiell förfrågan anser jag däremot, såsom jag äfven förut sagt, icke öfverensstämma med grunderna i vår statsförfattning. Det ligger i sakens natur, att en tjänsteman har att i ett sådant ärende vända sig till sina öfverordnade. Hos dem får han också i regel det stöd han behöfver. De äro vanligen på ett eller annat sätt ansvariga för hans ämbetsgärning, och de låta sig nog angeläget vara att tillhandagå honom med hvad han behöfver. Det *kan* leda till betänkliga konsekvenesr och förvecklingar och det *kan* äfventyra enheten och ansvarigheten inom förvaltningen, om dess organ söka direktiv på annat håll. Ett sådant förfarande kan leda till, att gränserna bli otydliga och oklara mellan, å ena sidan, Kungl. Maj:ts förvaltande myndighet och, å andra sidan, Riksdagens kontrollerande. Faran häraf ligger, mina herrar, icke enbart på förvaltningens sida. Ty det är icke uteslutet, att den kraftiga kontrollerande myndighet, som enligt vår statsförfattning uppdragits åt justitieombudsmannen, kan försvagas, om han på förhand binder sin handlingsfrihet genom dirigerande anvisningar.

Nu är det endast en punkt till, som jag har att beröra, för att hafva uttalat hvad jag anser nu böra sägas — och det gäller praxis. Man har talat om, att det är en praxis, som skall brytas. Ja, huru är det med denna praxis? När jag såg detta uttalande i tidningarna, blef jag för min del ganska förvånad, ty jag har icke känt till någon sådan praxis. Jag företog mig då att undersöka justitieombudsmannens ämbetsberättelser för en rad af år tillbaka, men icke lyckades jag därvid upptäcka något fall, som tydde på en praxis, som här kan åberopas. Jag har sedermera på enskild förfrågan fått upplysning om, att på senare tider det ganska ofta förekommit, att tjänstemän vändt sig till justitieombudsmannen med förfrågningar i hvarjehanda ämnen, som rört deras tjänstegärning, och äfven välvilligt fått svar från honom. Men dessa frågor och svar ha uppenbarligen varit af den enskilda natur, som faller utanför mitt yttrande. Detta dömer jag däraf, att dessa förfrågningar icke varit registrerade och att svaren icke ha återfunnits bland justitieombudsmannens utgående skrifvelser — åtminstone såvidt det varit mig möjligt att inhämta kännedom därom.

Endast i *två* fall har jag fått kunskap om en sådan officiell

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

förfrågan, som det nu gäller. Det ena var en framställning, som gjordes i november 1909 af ett landshöfdingämbete, hvilket ingick till justitieombudsmannen med en skrifvelse, däri landshöfdingsämbetet uttalade sin ovisshet och tvekan om, huruvida en viss lagbestämmelse fortfarande skulle anses tillämplig eller icke. Framställningen rörde frågan om verkställighet af ådömdt tvångsarbete; och »utbad» sig landshöfdingsämbetet — såsom det heter — justitieombudsmannens uttalande i ämnet. Det fall, som då var i fråga, var onekligen mycket tveksamt. Huru saken slutat, vet jag icke; det är möjligt, att framställningen ännu icke är besvarad.

Det andra fallet är det nu föreliggande. Där har en landshöfding vändt sig till justitieombudsmannen med begäran om hans uttalande angående beskaffenheten af s. k. domsbevis, det vill säga bevis, på hvilka en häktad person äger förklara sig nöjd med ett utslag, så att han kan börja undergå det honom ådömda straffet. Justitieombudsmannen har officiellt svarat på denna framställning, såsom herrarne ha sett af hans ämbetsberättelse.

Jag vågar således hålla före, att om man talar om praxis så är det en praxis, som är under bildning eller under alla förhållanden en praxis, som är på väg att utveckla sig. Såsom herrarne veta, har praxis i allmänhet en ganska stor benägenhet att växa och sträcka ut sig öfver allt vidare område. Men om så är förhållandet, om det här är fråga om en praxis under bildning, så är man enligt min mening äfven berättigad att diskutera denna praxis och att undersöka, huruvida med densamma kan följa några vådor.

Om jag då granskar det föreliggande fallet — det enda undersökningsmaterial som härvidlag står mig till buds — så har, såsom jag nämnde, en landshöfding vändt sig till justitieombudsmannen och, som det heter i justitieombudsmannens svarsskrifvelse, underställt hans omdöme vissa frågor rörande rätta tolkningen af en lagparagraf. Justitieombudsmannen har upptagit saken till undersökning; han har infordrat yttranden från åtskilliga myndigheter och har därefter förklarat, att han »funnit det ifrågavarande lagstadgandet icke kunnat gifvas annan tolkning», än en viss angifven, och att han därför icke ansett nödigt att vidtaga några åtgärder till förtydligande af bestämmelsen i angifven riktning. Det är, mina herrar, alldeles uppenbart, att ett sådant svar, afgifvet med omsorg och sakkunskap, som man ju alltid har att påräkna hos justitieombudsmannen, måste få en mycket hög auktoritativ betydelse; det får en karaktär och en vikt, som ligga mycket nära lagförklaringens. Om härtill kommer, att justitieombudsmannen omnämner fallet i sin berättelse till Riksdagen, och saken således kommer under Riksdagens granskning, så ligger den uppfattningen icke långt borta, att äf-

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

ven Riksdagen biträdt den af justitieombudsmannen i det speciella fallet uttalade åsikten och att således bakom justitieombudsmannens auktoritet äfven ställes Riksdagens. Men, mina herrar, därifrån är steget icke synnerligen långt till den punkt, då man söker göra gällande, att genom konstitutionell praxis tillskapats ett nytt sätt för lagförklarings meddelande, ett sätt som våra grundlagar icke känna till.

En utveckling i den riktningen tror jag dock skulle ha sina vådor. Vissa spörsmål, som underställas justitieombudsmannen, kunna onekligen bli ganska tvifvelaktiga och svårlösta, och det ligger icke utom möjlighetens område, att justitieombudsmannen i ett eller annat fall icke träffar det rätta eller åtminstone, att han stannar vid en annan mening än den, som skulle ha gjort sig gällande, om exempelvis fallet i fråga kommit under högsta domstolens bedömande. Men, mina herrar, därhän kommer det aldrig, ty den tjänsteman, som fått ett justitiombudsmannens uttalande, föredrager naturligtvis att ställa sig på den säkra sidan och göra såsom justitieombudsmannen säger. Och att den, som har justitiombudsmannens stöd bakom sig, därigenom faktiskt är säkerställd mot åtal, därom lär icke råda något tvifvel. På detta sätt kommer man därhän, att vid sidan om de lagstiftande och lagskipande myndigheterna kan skapas en praxis eller en rättstillämpning, som kanske blifvit en annan, därest den framkommit på det sätt, som hos oss är det naturliga, nämligen genom att låta saken gå genom domstolarna och slutligen få sin lösning i högsta domstolen. Jag vågar därför hålla före, att en utveckling i den riktning, som jag nu antydt, icke är önskvärd.

Jag ber att få afsluta mitt anförande med att uttala, att äfven om man ser saken ur ren praktisk synpunkt, är det nog lämpligast, att justitieombudsmannens befogenhet icke utsträckes utöfver det område, som enligt grundlag och instruktion är honom anvisadt, och att det således icke fastslås, såsom den ärade reservanten velat, att »justitieombudsmannen skulle i kraft af sitt ämbete äga att mottaga förfrågningar ifrån rikets ämbetsmän och i anledning däraf meddela sin uppfattning.»

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Först och främst vill jag uttala ett erkännande åt herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, därför att han i denna kammare velat svara för sina åsikter — och tilläfventyrs sina handlingar. Jag tror, att denna kammare sätter mera värde på en Konungens rådgifvare, som här, på det parlamentariska fältet, svarar för anmärkningar, som möjligen äfven kunna träffa honom, än på en sådan rådgifvare, som föredrager att här tiga och låta sin press svara för sig på det sätt, som han vet, att den är beredd att svara.

Hvad nu ifrågavarande sak angår, tror jag knappast, att herr justitieministern har rätt däri, att saken blifvit uppblåst till

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

andra dimensioner, än den borde ha. Jag tror detta framför allt därför, att hans eget yttrande inneböll både ett och annat, som syntes mig alldeles tydligt visa, att i detta ärende ligger mycken betydelse och mycken vikt, hvarför det är väl värdt att ordentligt försöka att ifrån denna kammares sida klarera frågan.

Det är först att märka, att herr justitieministern — jag vågar icke säga äger, men ett par uttryck i hans anförande voro sådana, att jag, till dess jag blir rättad, måste säga — synes äga den föreställningen, att ämbetsmännen i sina handlingar skulle äga att mottaga direktiv, och han sade detta i sådant sammanhang, att man knappast kan tolka det på annat sätt, än att han menade: mottaga bestämmande föreskrifter af de öfverordnade administrativa myndigheterna. Men, mina herrar, om den uppfattningen skulle blifva införd i vårt statslif, då skulle detsamma blifva helt och hållet omkastadt. Hittills har den uppfattningen rådt, att hos oss äfven de administrativa ämbetsmännen äro skyldiga att efter eget omdöme och på eget ansvar följa gifna föreskrifter. Detta framträder alldeles särskildt klart i sådana fall, där Konung och Riksdag gemensamt ha stiftat en lag, hvars verkställighet är öfverlåten åt underordnade administrativa myndigheter. Att i sådana fall sätta i fråga, att vederbörande administrativa myndighet skulle kunna äga att mottaga föreskrifter och genom att följa dem från sig aflyfta något ansvar, är så stridande mot hittills gällande föreställningar, att jag ännu har svårt att tro, att jag uppfattat herr justitieministern rätt, oaktadt det, som sagdt, är mycket svårt att fatta honom på annat sätt.

Jag ber att för herrarna få anföra ett exempel och ett mycket talande sådant på, hvarthän en dylik uppfattning leder. De lagar, som hos oss bestämma öfver de politiska valen, skötas delvis af administrativa ämbetsmän. Vid fråga om tolkning af sådana lagar kunna åtskilliga olika uppfattningar uppstå. Är det nu herr justitieministerns mening, att det enligt svensk uppfattning skulle kunna gå för sig, att regeringen utfärdar ett cirkulär till de administrativa ämbetsmän, som skola handhafva vallagarne och hvad därtill hörer, med för dem förbindande kraft? Det har händt en gång, att en regering utfärdat ett sådant cirkulär, men den gjorde icke anspråk på, att detta cirkulär skulle vara af förbindande kraft, utan endast och allenast, att det skulle gifva tillkänna regeringens uppfattning, ämbetsmännen sedan obetaget att en hvar för sig på eget ansvar afgöra den sak, som förelåge.

Därest man utgår ifrån den uppfattningen såsom något gifvet och klart, att en ämbetsman icke kan mottaga ett sådant direktiv, som är för honom förbindande i fråga om tolkningen af en gällande författning, då synes saken, förefaller det mig, blifva långt enklare, än den föreföll i herr justiteministerns anförande. Ty hvad är det då egentligen, som en ämbetsman gör,

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

hvilken begär hos justitieombudsmannen att få hans uppfattning sig tillkännagifven? Jo, han begär att på förhand få veta, hvad en af de ämbetsmän anser, hvilka äro satta att kontrollera den förstnämnda ämbetsmannens eget förfarande och att, i händelse detta befinnes vara felaktigt, åtala detsamma. Han söker således att genom en på förhand gjord förfrågan undvika en möjlig oriktighet och däraf följande möjligt åtal; det är hvad han gör. I det fallet kan han försöka vända sig till den ene eller andre af de åklagare, som ha att kontrollera honom; han kan således äfven vända sig till justitieombudsmannen. Hvad svarar då denne? Jo, han svarar endast: Sådan är min uppfattning. Men han svarar icke: Så skall lagen tolkas med för Eder och för alla andra ämbetsmän förbindande kraft.

Herr justitieministern framhöll tvenne grundlagsparagrafer, den 19:e och 47:e i regeringsformen. § 19 handlar om lagförklaring i, man kan väl nästan säga, numera nära nog antikverad mening; åtminstone borde icke från justitiekanslerns sida denna paragraf särskildt åberopas, alldenstund det icke var för så många år sedan denne ämbetsman gick in till högsta domstolen med begäran om en lagförklaring, men fick ett bleklagdt nej till svar: Det behöfves ingen lagförklaring. Jag tror också, att tendensen går i den riktningen, att högsta domstolen är obenägen att i den utsträckning,, som vid grundlagens tillkomst var meningen, gifva lagförklaringar, och detta af det enkla skäl, att denna paragraf då stödde sig på helt andra förutsättningar, nämligen att riksdagarna icke årligen återkommo och att följaktligen det andra sätt för lagförklaring, hvilket är alldeles jämställdt med lags stiftande och som omhandlas i en senare paragraf, då icke kunde tillgripas annat än med långa mellanrum.

Hvad beträffar § 47 har jag redan i viss mån svarat på det åberopande af den samma, som här skett. Just detta åberopande ger, tror jag, ett alldeles särskildt berättigande åt det svar, som jag redan lämnat. Om nämligen denna paragraf skall kunna åberopas i detta sammanhang, vore det väl därför, att där står att »rikets kollegier, landtregeringen tillika med alla andra verk samt högre och lägre ämbetsmän skola förvalta de dem åliggande sysslor och värf enligt de instruktioner, reglementen och föreskrifter, som redan gifna äro eller framdeles kunna gifvas, lyda Konungens bud och befallningar och räcka hvarandra handen till fullgörande däraf och af allt hvad rikets tjänst utaf dem fordrar.» Jag vill fråga: Åberopar herr justitieministern dessa ord »lyda Konungens bud och befallningar» såsom hafvande den innebörden, att ämbetsmännen skola vara skyldiga att tolka gällande lagar icke efter eget ansvar, utan så, som de af öfverordnade myndigheter tolkas? En sådan uppfattning förekommer nog i vissa andra länder; där kan en underordnad ämbetsman blifva helt och hållet fri från ansvar genom att en öfverordnad

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

ämbetsman gifvit honom en instruktion in casu och sålunda tagit på sig ansvaret. Jag har dock aldrig hittills hört denna uppfattning propageras hos oss. Nu säger emellertid herr justitieministern: Jag gör en mycket bestämd inskränkning: det är blott om officiella hänvändelser, jag yttrar mig. Herr justitieministern säger alltså, att paragraferna 19 och 47 regeringsformen visa, huru ämbetsmännen skola bära sig åt för att få lagarna förklarade. Såvidt jag förstår, menar herr justitieministern, att dessa bestämmelser äro så uttömmande, att där bredvid icke får stickas in något annat. Men han säger på samma gång: Det är blott officiella hänvändelser, som jag afser; hänvända sig ämbetsmännen hemligen till en öfverordnad, då är det icke någon fara, utan då kunna de gärna göra det. Hvilken besynnerlig princip i statslifvet, mina herrar, att ämbetsmännen visserligen efter grundlagen ha vissa alldeles bestämda skyldigheter, men om de i hemlighet öfverträda dem, kunna de gärna få göra det!

Herr justitieministern har sysselsatt sig med att för oss uppläsa åtskilliga paragrafer ur instruktionen för justitieombudsmannen för att därmed visa, att i denna instruktion icke finnes förutsatt det slags verksamhet, som justitieombudsmannen i detta fall har utöfvat. Ja, men är den genom denna instruktions bestämmelser på något sätt utesluten? Måste man icke tvärtom säga, att den alldeles tydligt enligt sakens natur, för att använda ett af herr justitieministerns egna uttryck, kan ingå under justitieombudsmannens allmänna befogenheter, och kommer man väl då långt med att visa, att den icke är uttryckligen förutsatt i instruktionen?

Mig synes, att det här egentligen är fråga om, huruvida ett formalistiskt betraktelsesätt skall råda eller icke. Herr justitieministern säger, att justitieombudsmannen skall kontrollera genom att åtala, då han finner, att en ämbetsman har handlat orätt i utöfningen af sitt ämbete, och därmed punkt, men att om en ämbetsman kommer till justitieombudsmannen och säger: Jag önskar vara laglydig, men jag vet icke riktigt, huru jag skall bära mig åt, ty det är svårt att tolka det här — då får justitieombudsmannen icke säga annat än: Handla under risk af åtal! Det synes mig vara, såsom jag sade, ett mycket formalistiskt betraktelsesätt. Ett betraktelsesätt, som synes mig vara vida mera ägnadt att befordra ett både snabbt och riktigt handterande af lagarna, är, att man medgifver justitieombudsmannen rätt, att, när han så finner skäligt, på förhand meddela sin uppfattning.

Nu vill jag omnämna det egendomliga förhållandet, att det här icke, såsom man skulle kunna tro af justitiekanslerns skrifvelse till landshöfding Ström, gäller en förfrågan in casu, en förfrågan rörande ett visst fall från en ämbetsman, utan det är en ämbetsman, som påpekar, att en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag innebär vissa svårigheter i tolkningen, och

som ifrågasätter, huruvida icke klara och tydliga bestämmelser borde utfärdas rörande beskaffenheten af vissa bevis. Därest man således på denna sak tillämpar den teori, som herr justitieministern beträffande speciella förfrågningar har uppställt, då går man i själfva verket ännu längre, synes det mig, ty då säger man: nej, en ämbetsman får icke ens ha den beröring med justitieombudsmannen, att han kan påpeka, hvad som efter hans erfarenhet kan vara bristfälligt i lagen och därigenom gifva justitieombudsmannen ett bidrag till det material, som han bör äga, då han skall öfverse hela lagstiftningen och själf föreslå rättelser för afhjälpande af dess bristfälligheter.

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Det förefaller mig äfven, som om det vore en väl mycket formell åtskillnad, som herr justitieministern gör, då han så uttryckligen skiljer mellan å ena sidan förfrågningar, som justitieombudsmannen besvarar, och å andra sidan upplysningar, som han meddelar. Om man genomläser justitieombudsmannens ämbetsberättelse för ett antal år — jag har icke själf just nu gjort det, men jag kan dock icke tro, att jag misstager mig — så förekommer oupphörligt, hurusom justitieombudsmannen omtalar, att han t. ex. vid inspektion hos den eller den ämbetsmannen gifvit det eller det rådet, den eller den erinran o. s. v. Hvad innebär detta? Det är väl ett frångående af den uppfattningen, att han skall sitta såsom en saltstod och först blifva en handlande varelse, när något föreligger, där han såsom åklagare skall ingripa med åtal. Kan justitieombudsmannen gifva erinringar vid inspektioner, kan han lika gärna gifva upplysningar på en särskild förfrågan.

Jag tror mig genom hvad jag sagt redan ha besvarat, hvad herr justitieministern yttrade om att genom en sådan justitieombudsmannens verksamhet, hvarom här är fråga, skulle kunna införas ett nytt sätt för lagförklaring. Nej, det tror jag visst icke kan ske; jag tror absolut icke på herr justitieministerns åsikt, att den omständigheten, att justitieombudsmannen yttrat någon åsikt i en viss sak skulle medföra, att en ämbetsman skulle vara absolut fri från åtal, utan jag tror tvärtom, att om justitieombudsmannen hade gifvit en ämbetsman ett oriktigt råd och herr justitieministern observerade detta, skulle herr justitieministern ögonblickligen sätta justitiekanslern i rörelse mot denne ämbetsman, därest han följde rådet. Jag kan för min del icke underlåta att i det kanske litet onödiga arbete, som herr justitieministern och justitiekanslern i detta fall underkastat sig, se ett försök att omstörta en — om man nu skall skilja uttryckligen på besvarade förfrågningar och eljest meddelade upplysningar — de facto redan uppkommen praxis, hvilken, såvidt jag kan finna, är god och icke medför någon fara. Men dessutom måste, synes det mig i likhet med reservanten, däri anses ligga ett obehörigt angrepp eller underminerande af den folkrepresentative ämbetsman

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

som justitieombudsmannen är i förhållande till den administrative — justitiekanslern — och likväl säges uttryckligen i grundlagen — ty de, som stiftade grundlagen förstodo mycket väl huru justitieombudsmannaämbetet skulle mötas från ämbetsmannasida, där det ju heller aldrig har setts väl — att justitieombudsmannen och justitiekanslern skulle anses lika. Detta tror jag är en princip, som vi absolut skola hålla på, och jag tror icke, att denna kammare skulle göra väl i att på något sätt slå in på de vägar, som nu tillrådas från regeringen. Kammaren har mer än en gång sett, hurusom ifrån denna regerings sida icke samma uppfattning göres gällande som den, hvilken åtminstone majoriteten i kammaren har beträffande folkliga och folkrepresentativa rättigheter. Kammaren har mer en gång sett regeringsåskådningen rikta sin udd mot en kammarens egen häfdvunna rättighet; kammaren ser den nu rikta sin udd mot ett Riksdagens ämbete, justitieombudsmannaämbetet, ett af — det vågar jag säga — de märkligaste, nyttigaste och mest fruktbringande uppslag, som våra grundlagsfäder öfverhufvud taget gåfvo.

Jag anhåller, att herr talmannen må ursäkta mig, att jag nu tager ett exempel från ett annat område för att visa, hvarthän det kan gå i dessa dagar, då den nu framkommande högerandan allt mer och mer afkastar, om jag så får säga, alla slöjor. Man bör läsa, hvad en vice talman och ordförande i statsutskottet anser sig kunna säga, nämligen att det är en politisk demoralisation, när en regering får uppbära skarpt klander, då den i alla fall inte har stulit!

Det är därför för mig intet tvifvel om att här föreligger, jag vill inte precis säga ett nytt uppstickande hufvud af en hydra — ty det vore för starkt sagdt i detta fall — men jag vill säga en på nytt framstickande klo af den hand eller de händer, som äro så ytterst benägna att försöka rifva på Riksdagens gamla rättigheter och hvad därtill hör. För min del skulle jag önska, att kammaren kunde fatta ett direkt beslut i detta fall; men äfven jag har förnummit, att den uppfattningen lärer hysas att, i brist på ett uttryckligt initiativ från justitieombudsmannens eller någon enskild motionärs sida, ett sådant beslut icke gärna kan nu fattas. Jag vill då inskränka mig till att säga, att vi dock borde samla oss om en opinionsyttring, innebärande ett ogillande af hvad som här förekommit, samt uttryckligen framhållande, att Konungens ämbetsmän allt fortfarande böra vara oförhindrade att med framställningar och förfrågningar vända sig till Riksdagens justitieombudsman i sådana ämnen, som det tillkommer denne ombudsman att behandla, att justitieombudsmannen bör äga att på sådana förfrågningar och framställningar meddela sin uppfattning, samt att intetdera af detta i ringaste mån strider mot grundlagen utan tvärtom väl

öfverensstämmer med den plats, som grundlagen har anvisat Riksdagens justitieombudsman.

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Med herr Staaff förenade sig herrar *Berg* i Stockholm, friherre *Bonde*, *Byström*, *Palme*, *Kobb*, *Hagberg*, *Cervin*, *Ekman* i Mogård, *Gripenstedt*, *Stärner*, *Martin*, *Gustafsson* i Vi, *Larsson* i Säby, *Johansson* i Jönköping, *Forssling*, *Leander*, *Lagerblad*, *Larsson* i Klagstorp, grefve *Hamilton*, *Bosson*, *Pålsson*, *Jönsson* i Refvinge, *Thylander*, *Tynell*, *Ifvarsson*, *Kronlund*, *Ahlfvengren*, *Lundgren* i Varberg, *Bogren*, *Thavenius*, *Åkerman*, *Röing*, *Berg* i Göteborg, *Schotte*, *Mogren*, *Hedström*, *Starbäck*, *Bengtson* i Glösbo, *Olsson* i See, *Sandström*, *Wilson*, *Kvarnzelius*, *Ericsson* i Vallsta, *Thor*, *Karlsson* i Fjäl, *Lindgren* i Skog, *Jonsson* i Gumboda, *Hagström*, *Bromée* i Billsta, *Olofsson*, *Berglund*, *Bergman*, *Hellberg*, *Lundström*, *Carlson* i Herrljunga, *Camitz* och vice talmannen *af Callerholm*.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag torde knappast behöfva säga, att största delen af herr Staaffs anförande var grundadt på en missuppfattning af mitt yttrande, i hvad det rörde tjänstemännens ställning och att han velat tillskrifva mig en uppfattning därom som naturligtvis ligger så långt ifrån mig som möjligt, den uppfattningen nämligen, att tjänstemännen i saker, som äro reglerade genom lagar, stiftade af Konung och Riksdag, skulle vara underkastade bindande direktiv af sina öfverordnade. Jag trotsar verkligen den som läser igenom mitt anförande, sådant det kommer att framgå af det stenografiska referatet, att kunna draga en sådan slutsats ur mina ord. Jag har naturligtvis alldeles klart för mig, hvad lag betyder, och att en tjänsteman har skyldighet att tillämpa den efter sitt eget omdöme. Men det är ju något helt annat i en massa administrativa ärenden, som den öfverordnade myndigheten har befogenhet öfver; och det finnes naturligtvis ingenting som hindrar, att en tjänsteman kan af en öfverordnad få upplysningar och råd, som han behöfver, utan att de hafva den bindande form, som herr Staaff talar om.

Jag har velat uttala detta, på det att det icke af någon må kunna sägas, att jag genom min tystnad godkänt den minst sagdt oriktiga tolkning af mitt anförande, som herr Staaff lade till grund för sin kritik af detsamma.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det har, särskildt af den förste talaren, vidrörts den uppfattning, som gjort sig gällande i lagutskottet, och jag vill därför som vice ordförande i utskottet, och då jag deltagit i detta ärendes behandling, meddela huru därmed förhåller sig, något som i alla händelser väl kunde vara på sin plats.

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Inom lagutskottet rådde, såsom herrarne för resten se af betänkandet, icke den allra ringaste meningsskiljaktighet därom att det skulle uttalas att man icke hade någon anmärkning mot justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och detta uttalades äfven bestämdt från första-kammar-håll inom utskottet. Detta uttalande betyder såväl enligt min mening som, enligt hvad äfven framhölls, enligt den allmänna tanken inom utskottet, att man därmed har godkänt *äfven den justitieombudsmannens åtgärd, som här är i fråga.*

När det sedan blef fråga om att därutöfver göra ett sådant uttalande som det af reservanten här föreslagna, så ville utskottets öfriga ledamöter icke vara med därom, delvis kanske af något skiljaktiga skäl. Det skäl, som bestämde mig och en del andra ledamöter från Andra kammaren att icke göra ett sådant uttalande, var hänsyn till bestämmelsen i § 42 riksdagsordningen, som handlar om lagutskottets befogenhet i detta hänseende, och som inskränker denna till en granskning och en därpå grundad anmälan inför Riksdagen. Därest utskottet gjorde något uttalande i det föreslagna hänseendet, vare sig i ena eller andra riktningen, skulle det enligt min mening tilläfventyrs med visst fog kunna sägas, att utskottet hade öfverskridit sin befogenhet.

Emellertid gjordes inom utskottet äfven af vissa bland dem, som icke ville vara med om sistnämnda uttalande, den uppfattningen gällande, att justitiombudsmannen hade rättighet att upptaga och äfven besvara förfrågningar, som komme från ämbetsmän rörande ämnen, som låge inom hans ämbetsförvaltning.

Det har således hvad mig angår varit min uppfattning och är det fortfarande att sådant bör kunna äga rum. Det är för mig klart, att i det hänseendet ämbetsmannen, utan att vara hindrad af 47 § eller annat stadgande i grundlagen, kan välja på såväl justitieombudsmannen som justitiekanslern; i vissa fall att det vara lämpligare att vända sig till den senare, men i andra fall åter till den förre. Därvid följer det af sig självt, att tjänstemannen får se till, att han icke kommer i strid med för honom gällande bestämmelser, så att han icke vare sig öfverträder den lydnadsplikt han enligt grundlagen är skyldig Konungen, eller eljest handlar i strid med stadganden som äro gifna för hans ämbetsverksamhet.

Jag har velat giva denna förklaring rörande utskottets och äfven min egen ställning till denna fråga, sådan jag inom utskottet gjort den gällande.

Herr Lindhagen: Herr Staaff har utförligt bemött det anförande, som justitieministern hade, och jag behöfver därför icke närmare inlåta mig på detsamma. Jag vill bara göra två korta erinringar.

För det första började justitieministern med den anmärk-

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

ningen, att det här ju egentligen endast var en bagatellsak. Men i den efterföljande delen af sitt anförande tillade han, att här gällde det den konstitutionella frågan, huruvida rikets ämbetsmän skulle äga rätt att officiellt vända sig med förfrågningar till justitieombudsmannen eller icke; och på den frågan svarade justitieministern ett obetingadt nej. Det är sålunda icke en bagatellsak, utan verkligen en konstitutionell fråga af allvarlig beskaffenhet. Men då finner man, att det hela hänger därpå, att på samma gång man medger att justitieombudsmannen måste stå i kontakt med det lefvande lifvet, som han skall kontrollera, och med alla de spörsmål, som han där skall öfverblicka och med ämbetsmännen afhandla, på samma gång är det bara formen, den officiella formen, som skulle vara det mot grundlagen stridande. Jag kan icke förstå att grundlagen kan i en sådan sakfråga ha en så formalistisk uppfattning.

Justitieministern framhöll vidare hvilka stora vådor och slitningar det skulle kunna bli mellan justitiekanslerns och justitieombudsmannens befogenheter och hurusom mångt och mycket skulle kunna bli snedvridet. Ja, när justitieombudsmannainstitutionen inrättades, uttalades dessa farhågor från många håll; men icke förty beslöt statsmakterna att genomföra denna institution. Om verkligen justitieministern vill hafva dessa möjligheter till konflikter undanröjda, då får han således föreslå Riksdagen att i grundlagsenlig ordning upphäfva justitieombudsmannainstitutionen. Det är enda sättet. Men då 1809 års grundlagsstiftare trott sig om att kunna införa denna institution, så få väl vi tillsvidare behålla den, åtminstone intill dess dessa farhågor verkligen besannats. Men de ha icke afhörts och de skulle icke heller nu hafva yppat sig, såvida icke justitiekanslern kommit på ifrågavarande sätt och gjort anmärkning mot justitieombudsmannen och haft stöd därför af regeringsmakten. På sådant sätt framkallas visserligen lätt tvister och slitningar; men detta är icke justitieombudsmannaämbetets fel, utan orsaken härtill ligger i det ovisa nit, som förestafvat justitiekanslerns af regeringen stödda uppfattning.

Jag begärde egentligen ordet för att i förskott något inlåta mig på den formella sidan af saken. Jag har nämligen fått det beskedet, att talmanskonferensen funnit, att då justitieombudsmannens framställning icke har formen af ett uttryckligt förslag och då icke heller någon motion i ämnet är väckt, så skulle något yrkande icke kunna i Riksdagen framställas och följaktligen icke heller mitt i reservationen framställda yrkande upptagas till pröfning.

På de skäl jag i min reservation antydt anser jag för min del visserligen, att justitieombudsmannens berättelse i detta fall verkligen innefattar en framställning, som bör få föranleda till att utskottet, som trots allt enligt grundlagen äger att afgifva

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

utlåtande öfver justitieombudsmannens ämbetsförvaltning i dess helhet, också har rättighet att i en sådan viktig fråga som denna utan vidare formaliteter och omgångar ge sig in på sakens kärnpunkt. Men jag konstaterar i alla fall med tillfredsställelse, att i denna talmanskonferensens uppfattning dock ligger inneslutet det medgifvandet, att man *icke* velat vägra proposition på ett sådant yrkande som detta, på den grund, att Riksdagen öfverhufvud taget icke grundlagsenligt skulle få inlåta sig på uttalanden sådana som dessa, en mening som också framförts under hand från mer än ett håll.

Nu är det emellertid klart, att man måste vika för öfvermakten, och då gäller det att på något sätt kunna lotsa sig förbi alla de blindskär, som oftast befinna sig nära vattenytan, då man seglar kring talmanskonferensens beslut. Då vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på, att förra året gjordes af mig som reservant ett yrkande i lagutskottet vid granskningen af justitieombudsmannens berättelse, som icke heller var framfördt genom någon särskild motion. Jag hemställde då, att kammaren måtte lägga betänkandet till handlingarna med gillande af den erinran, som innefattades i reservationen, och denna erinran gick ut på, att justitieombudsmannen i visst fall förfarit oriktigt. Denna uppfattning hade jag icke fått tillfälle att genom motion få af kammaren pröfvad, men i alla fall upptogs yrkandet, helt naturligt, till pröfning. I nära anslutning till detta konkreta fall, som då förelåg i ämbetsberättelsen, skall jag nu göra ett liknande yrkande i motsatt riktning, nämligen att kammaren måtte godkänna ombudsmannens åtgärd att officiellt svara på t. f. landshöfding Ströms skrifvelse. Jag skall därför med återtagande af mitt förra yrkande be att få hemställa, det kammaren måtte fatta följande beslut: Att betänkandet lägges till handlingarna med uttalande, att justitieombudsmannen genom sin åtgärd att på sätt som skett besvara t. f. landshöfding Ströms i herr Lindhagens reservation berörda skrifvelse förfarit i full öfverensstämmelse med grundlagen och för honom gällande instruktion.

Herr Staaff: Herr talman! Då det af herr Lindhagen nu framställda yrkandet icke förelåg, när jag hade ordet, anhåller jag att för min del få förklara, att jag ingalunda har något att erinra mot detta yrkande. Jag har redan förut framhållit, att det skulle varit önskligt, att Riksdagen skulle kunnat uttala, att äfven ämbetsmännen icke handla annat än fullkomligt behörigt, ifall de i ett eller annat fall vända sig till justitieombudsmannen, men det kan man naturligtvis ej få in, och vid sådant förhållande kan det vara lämpligt, att kammaren i alla fall beslutar, hvad den, utan att tvekan af formella skäl gör sig gällande, kan besluta. Jag ber sålunda att få ansluta mig till herr Lindhagens yrkande.

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Som ledamot af lagutskottet ber jag att få bekänna, att jag vid behandlingen af denna fråga till en början föreställde mig, att schismen mellan justitiekanslern och justitieombudsmannen endast mynnade ut i en etikettsfråga. Justitiekanslern var icke belåten med, att t. f. landshöfdingen i Gäfle vändt sig med en förfrågan i första rummet till justitieombudsmannen, utan ansåg, att t. f. landshöfdingen borde för att få besked först och främst ha vändt sig till justitiekanslern, och så skref han till t. f. landshöfdingen om den saken.

Föreställningen att härvid endast förelåg ett etikettspörsmål fick ett visst stöd af en intervju, som en stockholmstidning anställt med justitiekanslern, och för hvilken herr Lindhagen lämnat en redogörelse i sin reservation. Där finner man att justitiekanslern uttryckligen förklarat, att han ingalunda haft för afsikt att tilldela landshöfdingen i Gäfle en »skrapa» för att han gått justitiekanslern förbi. Justitiekanslern säger vidare, att han icke vill förmena landshöfdingen och andra ämbetsmän att vända sig med förfrågningar äfven till justitieombudsmannen, och han förklarar slutligen, att han icke heller haft för afsikt att göra ett angrepp på justitieombudsmannainstitutionen.

Om man nu lägger allt detta tillsammans, låter nog den uppfattningen försvara sig att justitiekanslern icke kan hafva menat, att landshöfdingen i Gäfle verkligen förfarit mot lag eller grundlag, då han vändt sig med sin förfrågan i första rummet till justitieombudsmannen. Emellertid vare sig nu justitiekanslern kunde anses ha velat härigenom rikta en stöt mot justitieombudsmannen eller icke, så var man inom utskottet ense därom att utskottet skulle uttala sitt godkännande af justitieombudsmannens åtgärd i det här fallet liksom beträffande hans ämbetsutöfning i öfrigt. Det föreföll mig, som om man skulle kunna låta bero vid detta allmänna godkännande, isynnerhet som det förslag till uttalande herr Lindhagen framlade i utskottet syntes mig vara af den beskaffenhet, att det kunde sättas i fråga huruvida man kunde erhålla proposition därå.

Emellertid ha nu inträffat några omständigheter, som göra, att ställningen för mig förändrats. Det har framkommit omständigheter, som tyda på, att bakom justitiekanslerns uppträdande i den här frågan står en på vissa håll mycket stark tendens att kringskära och inskränka justitieombudsmannens rättsliga befogenhet. Den tendensen har framträdt dels i justitieministerns uttalande här i kammaren och dels, i ännu skarpare form, i ett yttrande inne i Första kammaren i dag, där man talat om »justitieombudsmannen på eröfrarstråt» o. s. v. Mot de sålunda gjorda angreppen på justitieombudsmannen har herr Staaff redan åberopat grundlagens bud och den tolkning som däråt förut gifvits, och jag skulle kunna nöja mig med att i det afseendet instämma

Angående justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

med herr Staaff. Jag skall dock bedja att få tillägga ett par ord. Man har särskildt klandrat justitieombudsmannen för att han tillåter sig att meddela ämbetsmän »lagförklaringar» och erinringar i stället för att inskränka sig till att åtala, då han finner lagbrott och missförhållanden föreligga. Detta justitieombudsmannens förfarande stöder sig dock på en synnerligen gammal och allmän praxis. I det utkast till historik öfver justitieombudsmannainstitutionen, som är bifogad justitieombudsmannens berättelse i år, finna vi, att redan under den tidigare delen af detta ämbetes tillvaro förekomma spår af att justitieombudsmannen opåtalt meddelat dylika erinringar.

Sålunda yttrade justitieombudsmannen C. P. Törnebladh redan år 1825, att han ansett lämpligt att »i annan än aktionsväg någon gång söka undanröja sådana hinder för lagskipningens jämna och riktiga gång, som, af irriga begrepp eller bristande uppmärksamhet tillkomne, ej ännu hunnit utveckla sig till följder af allmän skada eller förnärmande af enskild rätt». Detta är icke något enstaka fall, utan det förekommer sedan gång efter annan. I ämbetsberättelsen till Riksdagen 1840 yttrade dåvarande justitieombudsmannen C. L. Landin, att dels anförda klagomål, dels den af justitieombudsmannen ägnade tillsyn åt lagskipningen och öfriga offentliga förhandlingar gifvit anledning till uppmärksamhet å mångfaldiga därunder förefallna händelser, af hvilka emellertid en del »med afseende å deras ringa vikt och påföljd eller vissa förekomna omständigheter kunnat *vid anmärkningars meddelande* och därefter iakttagen rättelse bero». Det vill säga, justitieombudsmannen Landin gjorde som den nuvarande justitieombudsmannen: han meddelade vederbörande sin mening och tillsåg, att de rättade sig efter den, och då fick saken därvid bero. Justitieombudsmannen Wester uttalar i ämbetsberättelsen till 1859 års riksdag, att han förfarit på samma sätt. Han har, säger han, »om det yppat sig, att någon mindre försummelse i ämbetsplikter ägt rum, därom gjort erinran och lämnat erforderlig tid till eftersatt arbetes fullbordande. Därigenom har nödig rättelse kunnat vinnas utan åtal.» Liknande praxis i fråga om erinran har iakttagits af samtliga följande innehafvare af ämbetet.

Jag är öfvertygad om, att det är riktigt och nyttigt, att denna praxis får fortfara, och jag menar därför, att då denna justitieombudsmannens behörighet blifvit utsatt för angrepp, vi här i kammaren böra slå vakt kring densamma. Detta torde lämpligast kunna ske, genom att vi samla oss omkring det förslag, herr Lindhagen senast här från denna plats framställt, till hvilket förslag jag för min del ber att få ansluta mig.

Herr *Jansson* i Edsbäcken instämde häruti.

Herr Branting: Herr talman! Jag ber att få återtaga mitt föregående yrkande, som var detsamma som det, hvilket herr

Lindhagen först framförde, samt att få instämma i hans nu senast formulerade yrkande.

I detta yttrande instämde herrar *Lindqvist*, *Persson* i Stockholm, *Söderberg* i Stockholm, *Johansson* i Stockholm. *Rissén*, *Winberg*, friherre *Palmstierna*, *Åberg*, *Wallin*, *Hasselquist*, *Borg*, *Kristensson*, *Berg* i Munkfors, *Lindblad* i Göteborg, *Thorsson*, *Waldén*, *Linders* och *Tengdahl*.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner dels på utlåtandets läggande till handlingarna, dels på bifall till det af herr Lindhagen under öfverläggningen senast framställda yrkandet; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren lägger lagutskottets förevarande utlåtande nr 2 till handlingarna, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen senast framställda yrkandet.

Voteringen utföll med 81 ja, men 121 nej, hvadan kammaren beslutit lägga utskottets förevarande utlåtande till handlingarna med uttalande, att justitieombudsmannen genom sin åtgärd att på sätt som skett besvara t. f. landshöfdingen Ströms i herr Lindhagens reservation berörda skrifvelse förfarit i full öfverensstämmelse med grundlag och för honom gällande instruktion.

§ 11.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *Eriksson* i Grängesberg, nr 272, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ordensväsendets afskaffande;

herrar *Tynell* och *Rissén*, nr 273, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att åstadkomma enhetlighet vid löneregleringar inom statsförvaltningen m. m.;

herr *Tynell*, nr 274, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående anställande af tjänstemän af lägre grad vid postverket såsom föreståndare för större poststationer; samt

herr *Kobb* och friherre *Palmstierna*, nr 275, om skrifvelse

till Kungl. Maj:t i fråga om omgestaltning af rikets officiella statistik.

Ifrågavarande motioner bordlades på begäran.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Santesson*	under	6	dagar	fr. o. m.	den	8 febr.,
»	*Carlson* i Herrljunga	»	6	»	»	»	8 »
»	*Wijk*	»	3	»	»	»	6 »
»	*Åkerlund*	»	den 7 februari och				
»	*Vahlquist*	»	2	dagar	fr. o. m.	den	6 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,46 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

O. L. Svanbäcks Boktryckeri, Stockholm 1911.